ARCHIEF

BVD-SBP FOCUS
rapportage over internationale ontwikkelingen feiten en achtergronden die van betekenis kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

B85/06

25 Juli 1985

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME / APRIL T/M JUNI 1985

De interne conflicten tussen voor- en tegenstanders van een orthodoxe lijn, waarmee verschillende Westeuropese CP-en al geruime tijd te kampen hebben, werden ook de afgelopen periode weer voortgezet. Nieuwe ontwikkelingen deden zich daarbij echter niet voor. Vermeldenswaard op dit gebied was alleen het buitengewone congres van de Engelse CP, al deed dat overigens ook niet meer dan de bestaande patstelling tussen de rivaliserende groepen nog eens extra duidelijk maken.

Interessanter was wat zich op het gebied van de internationale communistische betrekkingen afspeelde. Op 12 en 13 juni hielden de Westeuropese CP-en een bijeenkomst in Parijs. Van dergelijke gemeenschappelijke evenementen, die in de jaren '70 regelmatig plaatsvonden, was sinds 1980 geen sprake meer geweest.
Eveneens in het afgelopen kwartaal viel een opmerkelijke sfeerverbetering in de betrekkingen tussen de Italiaanse CP en de CPSU te signaleren. De repressie in Polen, waarvoor de PCI Moskou verantwoordelijk stelde, had eerder tot een dieptepunt in de onderlinge verhouding geleid.
Nog opmerkelijker was wellicht, in juni j.l., het herstel van de betrekkingen tussen de Portugese en de Chinese CP. Toen de Chinezen n.l. vanaf het eind van de jaren '70 weer toenadering tot de Westeuropese CP-en gingen zoeken, leken zij zich daarbij te beperken tot die partijen die zich onafhankelijk tegenover Moskou opstelden. De Portugese CP daarentegen staat bekend als een nauwelijks te overtreffen model van gerichtheid op Moskou.

Afgelopen periode was er ook weer nieuws van het electorale front. Bij algemene verkiezingen in Griekenland haalde de eurocommunistische partij, die niet in het parlement vertegenwoordigd was, een zetel. De orthodoxe CP boekte een licht verlies. Verlies was er ook voor de Italiaanse CP bij half mei gehouden gemeentelijke en provinciale verkiezingen. Daarmee is de kandidatuur van de PCI - in Italië was aan deze verkiezingen algemeen een sterke nationale betekenis toegekend - voorlopig opnieuw van de baan.

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME / APRIL T/M JUNI 1985

Interne conflicten

De interne conflicten tussen voor- en tegenstanders van een orthodoxe lijn, waarmee verschillende Westeuropese CP-en al geruime tijd te kampen hebben, werden ook de afgelopen periode weer voortgezet. Nieuwe ontwikkelingen deden zich daarbij echter niet voor.

Spaanse en Finse CP

In de Spaanse CP (PCE) leidde de verwijdering van oud-secretaris-generaal CARRILLO en een aantal van diens aanhangers uit hun bestuursfuncties, tijdens een eind maart j.l. gehouden partijconferentie* , niet tot een wijziging in de gespannen verhoudingen binnen de partij. De CP-leiding wilde of durfde n.l. CARRILLO c.s. niet ook als partijlid royeren. Dat bood de Carrillistas, zoals de aanhangers van de vroegere partijleider worden genoemd, de gelegenheid gewoon met hun agitatie binnen de partij door te gaan.
Een vergelijkbare situatie viel er in de Finse CP te observeren. De orthodoxe minderheid werd daar door een eveneens in maart j.l. gehouden buitengewoon congres** met een been buiten de partij gezet maar omdat beide groepen, met het oog op Moskou's afwijzende houding op dit punt, de breuk niet definitief durfden maken, bleef hen niet anders over dan de onderlinge strijd te continueren.

Engelse CP

In de Engelse CP (CPGB) vonden in het conflict tussen de orthodoxen en hun eurocommunistische tegenstanders wel verdere ontwikkelingen plaats. Van 18 tot 20 mei hield de partij een buitengewoon congres dat geheel in het teken van de interne moeilijkheden stond. Het congres bevestigde de koers van de eurocommunistische groep, die in de partij de meerderheid en op het niveau van de partijleiding de zaak vast in handen heeft. Zo werd een resolutie van de orthodoxe opposanten waarin de "revisionistische politiek" van de CPGB werd veroordeeld, door het congres met 158 tegen 73 stemmen afgewezen.
Een doorbraak in de inmiddels al een aantal jaren durende strijd met de orthodoxen kon de partijleiding met deze uitkomst van het congres echter opnieuw niet bewerken. Doordat de orthodoxen de partijkrant Morning Star vast in de handen hebben, beschikken zij over een bijzonder geschikt middel in hun oppositie tegen de partijleiding, een middel dat zij duidelijk optimaal proberen te gebruiken.

---

*Zie SBP-Focus B85/03, 10 mei 1985.
**Idem.

Zo kreeg het doen en laten van de oppositie tijdens het congres een voortdurende en positieve publiciteit van Morning Star terwijl voor de standpunten en acties van de partijleiding het omgekeerde gold. Bovendien organiseerde de leiding van de krant bijna gelijktijdig met het congres een Morning Star festival* dat in de berichtgeving erover in Morning Star zelf, tot een soort alternatief congres uitgroeide.
Omdat vervolgens tijdens de algemene vergadering, in juni, van de PPPS (People's Press Printing Society, de uitgeefster van Morning Star) de orthodoxen evenzeer meester van het terrein bleven als de eurocommunisten tijdens het partijcongres, veranderde er dus afgelopen periode ook in de verhoudingen binnen de CPGB niets wezenlijks.

Ontwikkelingen in internationale communistische beweging

Interessanter was wat zich gedurende het afgelopen kwartaal op het gebied van de internationale communistische betrekkingen afspeelde.

Bijeenkomst Westeuropese CP-en

Allereerst was daar de bijeenkomst van vertegenwoordigers van de Westeuropese communistische partijen die op 12 en 13 juni in Parijs plaatsvond** . Initiatiefnemer tot deze bijeenkomst was de Franse CP, die erin was geslaagd vrijwel alle Westeuropese CP-en naar Parijs te krijgen. Gespreksonderwerp was de economische crisis en de houding van de partijen daartegenover.
In de jaren '70 hielden de Westeuropese CP-en regelmatig conferenties over voornamelijk sociaal-economische kwesties. Na 1980 kwam het, kennelijk tengevolge van onderlinge tegenstellingen, daar niet meer van. Nu lijkt de draad weer te worden opgepakt. Of dat een succes zal worden, moet worden afgewacht. De meningsverschillen van toen bestaan nu nog en al klonken deze niet in het slotcommunique door, dat zich slechts in vage termen hulde, ze speelden wel degelijk een rol zoals bijv. bleek uit de bijdrage van PCF-vertegenwoordiger GREMETZ. Volgens bepaalde berichten zou er zelfs van een zekere polarisatie sprake geweest zijn waarbij PCI en PCF elk met een aantal partijen achter zich, tegenover elkaar zouden zijn komen te staan. Gezien de tegenstelling tussen eurocommunistisch georiënteerde en orthodoxe CP-en binnen het Westeuropese communisme, lijken dergelijke berichten niet onwaarschijnlijk.
Het feit dat de Westeuropese CP-en voor het eerst sinds 1980 weer een gemeenschappelijke ontmoeting hadden, blijft niettemin het vermelden waard.

---

*Het houden van meestal jaarlijkse festivals is voor communistische kranten heel gebruikelijk. Denk bijv. aan het Waarheid-festival in Nederland. Normaal echter vinden zulke manifestaties onder auspiciën van de partij plaats.
**Zie hierover uitvoeriger SBP FocusB85/05, 20 juni 1985.

Verbeterde relatie PCI-CPSU

Gedurende de laatste maanden viel er ook een opvallende sfeerverbetering in de betrekkingen tussen de Italiaanse CP en de CPSU te signaleren. Die betrekkingen bereikten enkele jaren geleden een dieptepunt, deels naar aanleiding van de Sovjet inval in Afghanistan maar veel meer nog ten gevolge van de repressie in Polen, waarvoor de PCI in laatste instantie Moskou verantwoordelijk stelde. Op een bepaald ogenblik was de verhouding zelfs zo slecht dat van verschillende kanten op een formele breuk werd gespeculeerd.
Zover kwam het echter niet. Integendeel, de polemiek tussen de twee partijen verflauwde en na enige tijd begon er zich weer een zekere toenadering af te tekenen. Zo kwam Moskou bij de dood van PCI-leider BERLINGUER, juni vorig jaar, met een reactie die opviel door de positieve toonzetting ervan. De lijn werd begin van dit jaar doorgetrokken toen de nieuwe secretaris-generaal van de PCI, NATTA, bij de begrafenis van Sovjet-leider CHERNENKO in de gelegenheid gesteld werd een onderhoud te hebben met diens opvolger GORBACHEV.
In mei j.l. tenslotte vond in Moskou een nieuwe ontmoeting tussen de beide partijen plaats. De PCI-delegatie bestond daaarbij uit Gianni CERVETTI, lid executief comite en Angelo OLIVA, lid centraal comite van de PCI, beiden europarlementariërs, de eerste bovendien voorzitter van de communistische fractie in het Europees parlement. Hun Sovjet-gesprekspartners waren Boris PONOMAREV, plv. politburolid en Vadim ZAGLADIN, 1e plv. hoofd van de afdeling buitenland CC-CPSU.
Hoewel de Italianen in eerste instantie als europarlementariërs naar Moskou waren gegaan - gesproken werd o.m. over de verhouding tussen EG en Comecon en over de relatie tussen Oost- en West-Europa in het algemeen - werden zij in de Sovjethoofdstad toch vooral behandeld als vertegenwoordigers van de PCI. Het was ook vooral in die kwaliteit dat de twee van Sovjetkant werden uitgenodigd voor een gesprek buiten het program om met GORBACHEV zelf. CERVETTI althans legde de uitnodiging uit als "een gebaar van goede wil tegenover onze partij".
Na afloop van de ontmoeting meldde het Sovjet-partijblad PRAWDA in een groot voorpagina artikel dat de gedachtenwisseling tussen GORBACHEV en zijn Italiaanse gesprekspartners had plaatsgevonden "in een warme en kameraadschappelijke sfeer".
Het is lang geleden dat de Prawda dergelijke positieve kwalificaties bezigde met betrekking tot de verhouding tussen PCI en CPSU. Men moet hierbij bedenken dat de Italianen, naar zij na afloop verklaarden, het standpunt van de PCI over de autonomie van elke partij nadrukkelijk naar voren gebracht hadden. Enkele weken voor het bezoek van CERVETTI en OLIVA aan Moskou had de PCI trouwens haar opvattingen op dit punt nog eens in een CC-rapport tot uiting gebracht. Van een speciale relatie tussen CPSU en PCI, laat staan van een relatie waarin de CPSU de eigen partij een bepaalde politieke lijn zou kunnen aangeven, kan, aldus het rapport, geen sprake zijn: "Onze betrekkingen met de CPSU zijn de normale betrekkingen tussen twee autonome en onafhankelijke partijen, op basis van gelijkheid".
Deze onafhankelijke opstelling geldt niet alleen ten opzichte van de Sovjetpartij maar ook ten opzichte van de Sovjetstaat. De PCI, zegt het stuk, zal doorgaan zich een eigen oordeel te vormen over de interne en internationale acties van de Sovjet-Unie en wel

"objectief en zonder complexen". De verwijzing naar Afghanistan, Polen en nog enkele andere soortgelijke "negatieve ontwikkelingen" is hier zonneklaar. Men mag dus vaststellen dat de PCI bij de huidige toenadering tot Moskou haar standpunten handhaaft en geen concessies doet. Evengoed mag men vaststellen dat noch in het recente CC-rapport, noch kennelijk tijdens het bezoek van de twee PCI-vertegenwoordigers aan Moskou, Polen of Afghanistan nog expliciet zijn genoemd.

Portugese en Chinese CP herstellen betrekkingen

De meest opmerkelijke gebeurtenis op het gebied van de internationale communistische betrekkingen tenslotte, was wel het herstel van de relatie tussen de Portugese en de Chinese CP. Dat gebeurde in juni j.l. tijdens een bezoek van een delegatie van de CPCh aan Portugal.
Het opmerkelijke aan deze zaak is dat toen de CPCh vanaf het eind van de jaren '70 weer toenadering zocht tot de Westeuropese CP-en - de relaties waren in de jaren '60 n.a.v. het Sino-Sovjetgeschil verbroken - zij zich daarbij leek te beperken tot die partijen die zich onafhankelijk tegenover Moskou opstelden. Dat waren bijv. de Spaanse, de Italiaanse, de kleine eurocommunistische Griekse CP - niet de veel grotere orthodoxe, pro-Sovjetpartij - en ook de CPN. Deze partijen zochten trouwens ook zelf toenadering tot Peking, juist vanuit hun streven naar een onafhankelijke opstelling jegens Moskou. De Franse CP past eveneens nog in dit beeld. Toen de PCF het kontakt met Peking herstelde, was de partij al wel weer op de pro-Sovjet toer maar eerder hadden de Franse communisten zich toch kritische manoeuvres ten opzichte van Moskou gepermitteerd.
Over de Portugese CP kunnen de Chinezen wat dit betreft onmogelijk illusies hebben gehad. De PCP staat algemeen bekend als een nauwelijks te overtreffen model van vastberaden gerichtheid op Moskou. Het herstel van de betrekkingen met deze partij vormt daarom een opvallende afwijking van de aanvankelijk door Peking gevolgde lijn.
Het is jammer dat de mededelingen die over deze gebeurtenis in de publiciteit gekomen zijn, erg summier waren. Daardoor valt er over de achtergrond van een en ander weinig te zeggen. Op te merken valt wel dat de toenadering tussen PCP en CPCh komt op een moment waarop de Sino-Sovjet verhouding aan een periode van verbetering begonnen lijkt.

Electorale trends: Italiaanse en Griekse communisten niet succesvol

In twee Westeuropese landen werden afgelopen periode verkiezingen gehouden. Dat was half mei in Italië, waar het om gemeentelijke en provinciale verkiezingen ging en begin juni in Griekenland waar verkiezingen voor het parlement plaatsvonden. In geen van beide gevallen waren de communisten erg succesvol.

Verlies PCI

In Italië behaalde de PCI 30.2%. Dat betekende een aanzienlijke achteruitgang vergeleken bij de 34,5% die de partij bij de Europese verkiezingen vorig jaar behaalde. Nu was dat cijfer volgens de algemene opvatting geflatteerd geweest door het plotselinge overlijden van partijleider BERLINGUER tijdens de verkiezingscampagne. Maar ook vergeleken bij de parlementsverkiezingen van 1983 en de regionale van 1980 boekte de partij nog een verlies van ca. 1%.
De twee belangrijkste partijen van de huidige regeringscoalitie, christen-democraten en socialisten, boekten daarentegen beide winst. Dat was te pijnlijker voor de PCI omdat de partij al van tevoren geponeerd had dat aan de nu gehouden verkiezingen een nationale betekenis moest worden toegekend en dat, als de coalitiepartijen verlies zouden lijden, de communisten hun kandidatuur voor regeringsdeelname zouden stellen. Het omgekeerde gebeurde dus. De regerende coalitie van premier CRAXI kwam versterkt uit de strijd en de kwestie van communistische regeringsdeelname - die in italië al jaren speelt - is voorlopig opnieuw van de baan.

Winst ene Griekse CP, verlies andere

Naast enkele trotskistische en andere extreem linkse groepen bestaan er in Griekenland zoals bekend twee communistische partijen, de orthodoxe, pro-Moskou gerichte "buitenlandse" KKE en de eurocommunistische "binnenlandse" KKE. Beide deden aan de verkiezingen mee. De eurocommunisten die bij de verkiezingen van 1981 met 1,34% het parlement niet gehaald hadden, slaagden daar nu met 1,84% wel in: een zetel. De orthodoxe partij boekte vergeleken met 1981 ruim 1% verlies en kwam nu op 9,89%.
Het belang van de Griekse verkiezingen lag in de vraag of de socialistische partij van premier PAPANDREOU ,de Pasok, haar absolute meerderheid zou behouden. De orthodoxe KKE had erop gehoopt dat zij zelf zo veel zou winnen en de Pasok zoveel zou verliezen dat PAPANDREOU afhankelijk zou worden van parlementaire of zelfs regeringssamenwerking met de communisten. Doordat de Pasok weliswaar verloor maar toch de absolute meerderheid behield, trad die situatie echter niet in* .

---

*Uitvoeriger hierover: SBP-Focus D85/10, 6 juni 1985.